

звонку выдае на мужчыну, але няздольная ні праліць жыцьцядайнае семя, ні прыняць яго ў сябе.

І я б вокамгненна зьмяніў яе на іншую, каб празь перамену мэтафараў можна было вярнуць жыцьцядайнасьць зьнявечанаму *мэліярацый* чэраву краіны, якую Багушэвіч калісьці назваў жаночым імем Беларусь.

Мэтро

Зьміцер Бартосік

У перакладзе з грэцкай мовы слова *metropolis* азначае горад-маці. Ці сталіца. Францускі выраз *chemin de fer métropolitain*, сталічная чыгунка, зь цягам часу скараціўся да проста „*мэтрапалітэну*“. У 1984 годзе сваё *мэтро* зьявілася і ў Менску.

А першы ў сьвеце *мэтрапалітэн* быў адкрыты ў Лёндане, тады, калі пад Менскам ішлі баі паміж паўстанцамі Каліноўскага й расейскай арміяй. Цяжка спалучыць гэты падзеі ў адным часе: заклік „У нас няма дваран“ і абвешчаны „Асьцярожна! Дзьверы зачыняюцца“ — такую, здаецца, далёкую гісторыю і такі сучасны від транспарту.

У XX стагодзьдзі *мэтро* разглядалася ня толькі як зручны транспарт. Гэта быў яшчэ і моцны сродак савецкай манумэнтальнай прапаганды. Ад „Плошчы Леніна“ мы праз „Кастрычніцкую“ ехалі да канечнай станцыі „Маскоўская“ і ганарыліся сваёй далучанасьцю да клюбу мэгаполісаў. Да букету менскага паветра дадаўся цёплы, смалісты пах шпалаў, а ў лексыкон менчукоў паступова ўваходзілі новыя фразы: „Сустрэнемся ў *мэтро*“, „Трэба пасьпець на апошні цягнік“, „Ля якой станцыі Вы жывяце?“.

З набыцьцём незалежнасьці была нават ідэя, што мэтро аўтаматычна станецца прапагандастам беларушчыны. Але станцыяў „Кальварыйская“ або „Цівалі“ мы так і не дачакаліся. Ня стала нашае *мэтро* й дзейснаю базаю незалежнага прафсаюзнага руху.

Паводле былых савецкіх плянаў сёлета мусіла запрацаваць трэцяя, апошняя лінія. Але *мэтро* — штука дарагая. Асабліва пры кошце праезду ў пару амэрыканскіх цэнтаў. Можна, менавіта на трэцяй лініі мы калі-небудзь пачуем: „Станцыя „Каліноўская“. Наступная станцыя — „Плошча 25 сакавіка“. Каб ужо ніколі не праехаць паўз сваё.

Мяжа

Ігар Бабкоў

Слова *мяжа* набыло сваё сучаснае значэньне толькі ў XX стагодзьдзі. Раней у значэньні яго ўжываліся словы „рубеж“ і „граніца“. *Мяжа*, паводле Ластоўскага, усяго толькі неўзараная паласа зямлі, якая падзяляе ралю.

Для сёньняшняга беларускага вуха слова *мяжа* гучыць амаль што трагічна. *Межы* Беларусі дасюль няпэўныя і неабароненыя. Мы фатальна *адмежаваныя* ад Захаду. На гэтым кірунку стаяць *памежныя* слупы й бытуюць *памежнікі*. Мы ўсё яшчэ знаходзім сябе на *памежжы* між Захадам і Ўсходам. Апазыцыя *размежаваная*. Яе лідэры *абмежаваныя* ў рэсурсах..

У XX стагодзьдзі *межаў* было зашмат. Іх сьціплы пералік дасюль застаец-

ца ўлюбёным заняткам беларускай культуры. Пасля Рыскага міру дзяржаўная мяжа прайшла па жывым целе народу.

Але беларусы, маючы дасюль столькі *межаў*, якія падзяляюць, у глыбіні душы працягваюць марыць пра іншую мяжу — тую, што злучае, збірае і яднае. Менавіта пра гэтую, сабраную мяжой прастору, калісьці сказаў Ян Чачот: „Маю кавалачак зямлі, на які магу паставіць лесвіцу ў неба“.

Мяжа

Сяржук Сокалаў-Воюш

Мяжа. Гэтае гоцкае слова са значэннем „той, што знаходзіцца пасярэдзіне“ ёсць у той ці іншай форме ўва ўсіх славянскіх, а таксама балцкіх мовах. Ад пачатку 80-ых яно актыўна і паспяхова пачало выціскаць з нашай мовы запазычанае з расейскай *граніца*. *Граніца* здалася хутка, а вось *пагранічнікі* біліся да апошняга, пакуль урэшце ня выкінулі белы сыяг перад *памежнікамі*. Цяпер пагранічнікі засталіся толькі ў некаторых афіцыйных пэрыёдыках ды ў лексыцы малаадукаваных людзей.

Замежны, замежник — два гэтыя вытворныя словы для савецкага ў поглядах чалавека мусілі азначаць: непажаданы, непрымальны, чужы, варожы. Для нармальнага — прымальны, магчымы, свой, сяброўскі.

Адмежавацца, размежавацца. У нашым стагодзьдзі гэтыя вытворныя з шэрагаў гаспадарчых перайшлі ў шэрагі палітычныя. Цэлыя пакаленьні *абмежаваных* насельнікаў краю *адмяжоўваліся* ад выказваньняў сваіх нацыянальных лідэраў, ад творчасці сваіх нацыянальных геніяў, ад сваёй гісторыі, культуры, мовы, традыцыяў, яны *размяжоўваліся* з братамі па пярэ і ўяўнымі адшчапенцамі. Гэта пераходзіла *межы* ня толькі здаровага сэнсу, але й прыстойнасьці.

Мяжа, межачка, узьмежак, межавы й памежны слупы, *межавыя* знакі, а таксама *безмеж, бязмежжа, прамежкавы, прамежны* — словы й выразы аднаго гнязда.

Цягам XX стагодзьдзя *межы* Беларусі мяняліся некалькі разоў. Яны дзялілі краіну на Ўсходнюю і Заходнюю, яны забіралі зь ейнага складу абшары для суседзяў і потым часткова вярталі забранае. У выніку тэрытарыяльна абкрадзеная краіна знаходзіцца цяпер у *межах*, якія не адпавядаюць ані гістарычным, ані этнаграфічным, ані якім іншым *межам* беларускага народу. Затое цяпер Беларусь набыла *мяжу*, якой яна ня мела раней. За заходняй *мяжой* краіны пачынаецца цывілізаваны сьвет з усімі ненавіснымі ўладам дэмакратыямі, свабодамі і дабрабытамі. А ад сёньняшняга дня там яшчэ й пачынаюцца *межы* Паўночна-Атлянтычнае супольнасьці — НАТО.

Народ

Сяргей Навумчык

Найчасьцей слова „народ“ выкарыстоўваецца палітыкамі супрацьлеглых поглядаў, прычым кожны зь іх шчыра верыць у сваё права спасылацца на *народ* як на крыніцу ўласнае рацыі. У Менску выдаюцца „*Народная Газэта*“